

یک دهه عزا

ماه های محرم و صفر، در هر خانه و خانواده ای، سنت ها و رسم و رسومات خاص خودش را دارد. سنت هایی که آنقدر نهادینه شده است که نه از خاطر کسی می رود و نه کسی دلش را دارد که دیگر آن را ادامه ندهد. محرم هایی که رنگ و بوی شهر عوض می شود و این حال و هوا به خانه های مردم هم کشیده می شود؛ گاهی با آویختن پرچم عزای بر دیوار خانه، گاهی با پختن آش و قیمه و گاهی با جمع کردن تمام لباس های رنگی برای دو ماه محرم و صفر و چیدنشان در دورترین کمد خانه. مهم این است که محرم که می شود، سبک روزها و شب های زندگی مان عوض می شود؛ آنقدر که بعد از گذشت چند ماه، دلتنگش می شویم و برای رسیدنش و یک دل سیر اشک و روضه و سینه زنی اش، لحظه شماری می کنیم. سنت هایی که برخلاف تصور، مختص به عده ای خاص نیست و تقریباً می شود گفت که هر قشر و خانواده ای، خودشان را به شکلی در آن سهیم می دانند. به قول آن ذاکر اهل بیت که می خواند: «من عوض شدم ولی تو همان حسین بچگی می.» انگار که ما از بچگی با محرم و عزای اباعبدالله... بزرگ شده ایم.

عطر تلاوت

برگزاری جلسات قرآن خوانی در خانه ها هم از رسم و سنت هایی است که یک تیر و چند نشان محسوب می شود؛ چرا که هم صله رحم است و دیدارها در این مجالس تازه می شود و هم نوای قرآن در خانه ها بلند می شود و خب چه چیزی بهتر از کنار هم قرار گرفتن این دو امر نیکو. در واقع جزء خوانی قرآن، به ویژه در ماه مبارک رمضان یکی از آن آدابی است که در طول سال ها، خیلی از خانواده های ایرانی برای ادا کردن نذری یا رسیدن به خواسته و حاجتی، آن را در خانه شان برگزار می کنند؛ اتفاقی که آنقدر اثرات خوبی از آن دیده اند که روز به روز نه تنها متوقف نمی شود که بر بانیان این امر افزوده هم می شود. در برخی شهرها «دوره صلوات» نیز برگزار می شود.

نیت اطعام

نذری دادن یکی از محبوب ترین جلوه های دین و مذهب در خانواده هاست. سنتی که در بسیاری از مناسبت ها برگزار می شود و تقریباً به یک رسم خانوادگی تبدیل شده و برخی ایام، مختص درست کردن و پخش نذری است. البته نذری دادن، فقط در قالب نذرهای بزرگ و دیگ های چندصد نفره نمی گنجد و ممکن است گاهی یک قابلمه کوچک و تنها نیت نذری داشتن برای آن غذا کافی باشد تا نذرمان قبول شود. اما در این میان فراموش نکنیم که چه بهتر است هزینه، انرژی و وقتی را که قرار است برای تهیه نذری مان بگذاریم، در راه درستی صرف کنیم و خیالمان راحت باشد نذری مان به جایی که نیاز بوده، رسیده است.

زیر سایه قرآن

درستش همین است؛ این که قرآن در لحظه لحظه زندگی مان حضور داشته باشد. کتابی که به آن ایمان داریم و آن را نه تنها برنامه ای کامل برای زندگی مان که کلام مقدس خداوند می دانیم و معتقدیم حافظ جان و مال مان و روشن کننده راه مان است؛ برای اساس همین باور است که اگر اعضای خانواده مان قرار است به راه دوری بروند، فرزندان به مقطع تازه ای وارد شود یا اتفاق تازه ای در راه است که برای به سرانجام رسیدنش، شال و کلاه می کنیم و از خانه بیرون می رویم، از زیر قرآن رد می شویم و به آن توکل می کنیم تا حافظ و همراه ما در تمام طول مسیر باشد.

نذر راهگشا

کافی است در کاری گره ای بیفتد تا خیلی زود دست به دامان نذر کردن بیفتیم؛ چه نذری مثل فرستادن ۱۴ صلوات برای مشکل گشایی و چه نیت کردن نذری مثل قربانی کردن یک گوسفند. نذرهایی که اندازه گیری کمیته در آنها کوچک ترین اهمیتی ندارد اما کافی است پای تجربه آدم های مختلف بنشینیم تا از بی چون و چرا بودن نذرهای دلی شان بگویند که چطور گره از کارشان حل شده و به آن چیزی که می خواستند، رسیده اند. تا بگویند امکان ندارد چنین نذری کنند و کارشان به بهترین شکل ممکن حل نشود. البته برای واجب شدن ادای نذر باید انسان صیغه نذر را جاری کرده باشد.

چاووش خوانی

چاووش خوانی به تنهایی از نمونه های ادبیات عامیانه است که محتوای آن، احساسات، عواطف، عشق و دلدادگی برای غم و اندوه سفر و مشکلات راه و مصائبی است که بر خاندان پیامبر (ص) گذشته است اما سنت قدیمی چاووش خوانی در برخی شهرها و روستاهای کشور، رسم شعرخوانی به آواز و با آدابی خاص در بدرقه و استقبال حج گزاران و زائران است. چاووشان در ایام خاص موسم حج یا زیارت عتبات عراق و مشهدالرضا، میان شهرها و روستاهای ایران می چرخیدند و با آداب و رسومی خاص مردم را از سفر و حرکت کاروان باخبر و به حج یا زیارت ترغیب و تشویق می کردند. در واقع در اصطلاح روستاییان، چاووش، کسی بوده که در فصل مناسب زیارت، در دهات و روستاها، به راه می افتاده و روستاییان را به وسیله جارزدن و خواندن اشعار، در مدح امامان معصوم (ع)، برای رفتن به زیارت ترغیب می کرده است؛ سنتی که البته امروز به ندرت دیده می شود. اما مهم ترین و معروف ترین مضمون اشعار چاووشی، دعوت مردم به سفر زیارتی است که معمولاً برای زیارت مزار امام حسین (ع) با این مصراع آغاز می شود که «هر که دارد هوس کرب و بلا بسم!...».

برای رفع بلا

صدقه دادن یا کنار گذاشتن مبلغی تحت عنوان صدقه، یکی دیگر از پررنگ ترین جلوه های دینی در خانواده ها ماست. اقدامی که به باور خیلی از مردم، می تواند باعث رفع بلا شود؛ باوری که از احادیث و روایات های معتبری گرفته شده است که می گوید صدقه دادن انسان را از مرگ بد حفظ می کند و در برخی روایات تاکید شده که صدقه حافظ انسان از ۷۰ بلا است. برای همین است که صدقه دادن در همه امرو مخصوصاً برای به سلامت رسیدن یا برگشتن مسافر، یکی از مرسوم ترین سنت ها و آیین ها در خانواده های ایرانی محسوب می شود که بدون اما و اگر اجرامی شود و همیشه پیامدهای خوبی هم همراه خودش داشته است.

جشنی برای مکلف ها

برپایی جشن تکلیف و ارزشمند دانستن مکلف شدن فرزندان هم یکی از جنبه های دینی در زندگی خانوادگی است؛ جنبه ای که به کودک احساس بزرگی، عاقل شدن، مهم شمرده شدن و... می دهد. مراسمی که اگر باشکوه (نه به معنای مجلل بودن بلکه به معنای با اهمیت بودن) برگزار شود، بچه ها آن را امری مهم می پندارند و خودشان را مقید به انجام تکالیف شرعی و پایبندی شان به کلام خداوند می دانند. در واقع جشن تکلیف، سختی برخی اعمالی را که پیش از آن انجامش بر آنها واجب نبوده است برایشان نرم می کند تا بیشتر از هر چیزی شیرینی اش را تجربه کنند و با خاطره ای دلچسب، در مسیر بیفتند.

اولین نوای زندگی

خواندن اذان و اقامه در گوش نوزاد از سنت های پیامبر (ص) است که به مسلمانان دیگر هم سفارش می کردند که وقتی نوزاد به دنیا آمد، حتماً در اولین فرصت ممکن، در گوشش اذان و اقامه خوانده شود. سنتی که امروز هم به قوت خودش باقی است و در اولین ساعات زندگی نوزاد تازه متولد شده، بزرگ جمع و کسی که از نظر دیگر اعضای خانواده، ایمان و اعتقادی محکم دارد، در گوش کودک اذان و اقامه می گوید تا اولین صدایی که او در این دنیا می شنود، نام خدا باشد. البته که درست است که کودک تازه متولد شده توان درک مفاهیم جمله ها را ندارد اما چه کسی است که بتواند منکر تاثیر و برکت شنیده شدن این عبارت ها بر نوزادی که از هر گناهی به دور است باشد؟

واما وصیت نامه

دور از همه دور از جان ها و خدا کنند ها، نوشتن وصیت نامه و سفارش به دیگر اهالی خانواده، یکی از اعمالی است که بزرگان هر خانواده به آن مقید هستند؛ اما چرا؟ شاید چون کارشناسان دینی معتقدند نوشتن وصیت نامه باعث می شود ارتباط عاطفی و اخلاقی در بین بازماندگان فرد از دنیا رفته مستحکم تر و ماندگار تر شود. حتی بزرگان و عالمان دین هم معتقدند زیرک ترین انسان ها کسانی هستند که در روز همواره به یاد مرگ باشند و وصیت نامه خود را نوشته باشند. برای همین است که نوشتن وصیت نامه یکی از آن اعمالی است که بسیاری از افراد خانواده آن را انجام می دهند؛ شاید چون باور دارند ممکن است هر قدمی که در این دنیا برمی دارند، قدم آخر باشد که خب اگر کسی این نگاه را به دنیا داشته باشد، باید همیشه وصیت نامه خودش را تنظیم شده داشته باشد.